

A Magyar Pedagógiai Társaság életéből

Gazdag ősz a Magyar Pedagógiai Társaságban

A szeptemberi vezető kollégiumi ülés alapján bátorkodtunk a fenti címet adni tudósításunknak. *Benedek András* elnök megköszönte a *Mérei Ferenc* FPPT Intézet vendéglátását. Kitért arra is, hogy a gazdag nyár és őszelő a társaság színességét és erejét mutatja, kifejezte reményét, hogy e tevékenységekhez erőforrás is jut, s éppen a *Mérei* Intézettel formálódó együttműködés segíti a társaságot 2010-re igényes új székhelyhez.

Trencsényi László ügyvezető elnök emlékeztetett arra, hogy a nyarat az *Apáczai-év* fontos eseménye, a győri konferencia indította, megfogadtuk *Szőcs Judit* tanácsát, hogy a Nevelésügyi Kongresszus hatásának téri és időbeli kiterjesztésének szimbóluma a tragikus sorsú kolozsvári professzor érvényes hatású életműve legyen. A küldöttgyűlésen a küldöttek hozzájuthattak a kongresszusi kötethez, ez adott muníciót, az eleven honlapon immár az ajánlásokra adott főhatósági válaszok is olvashatók.

Szomorúan emlékezett meg a közelmúltban elhunyt *Balogh Lászlóról*, aki kritikus időben vállalt elnökségi tagságot, alelnökséget a Magyar Pedagógiai Társaságban, a szerkesztése alatt megjelent Pedagógiai Szemle-évfolyamok a szakma fontos dokumentumai, s felelős szerkesztői tevékenysége idején vált jelentős műhellyé a szerkesztőség. Emlékeztetett arra, hogy a Köznevelés évindító interjúi lehetőséget adtak *Ádám* professzornak és *Benedek* elnöknek nézeteik kifejtésére. A riporter „halk, csendes szavú” egyesületnek titulálta a társaságot. Az ügyvezető elnök újjólag kifejezésre juttatta: a „mélyben” zajló építkezési folyamatot többre becsüli minden zajongásnál. De e kihívásra is születtek válaszok: a kollégiumi alapprogram tervezetének vitája, más főhatósági tervezetek folyamatos véleményezése – ha nem is érkezik ezekhez sok tagozati, szakosztályi vélemény – zajlik. Ezért is emelte fel hangját az Óvodai Alapprogram tervezetének váratlan nyilvánosságra hozatala s alig kéthetes vitahatárideje miatt.

Fontos kutatás zárult le a BAZ megyei tagozat munkájaként: a helyi TISZK értékelése. A kutatás könyv alakban is megjelent, fontos, nyílt, kritikus munka. A kutatás költségeinek pályázati elnyerése jó és intő példa a társasági „found raising” tevékenységet illetően is.

A júliust a fiatalok nemzetközi ISCE-konferenciája és az egy időben ugyanott, *Csillebércen* szervezett Staféta-tábor fémjelezte. Gyarapodó és gyarapító események. A Staféta-táborban előkészített impozáns Együttműködő társadalom – együttműködő iskola (www.7steps.eu) mozgalom (EMI) nyitányáról a mozgalom szervezője, *Monoriné Papp Sarolta* számolt be. Szólt a jászberényi, zászlóbontással felérő országos tanévnyitó sikeréről, kiemelte a helyi civil és pedagógusi összefogás értékeit. Jelezte, hogy újabb jelképek (a dekoratív EMI-molinó) átadására kerül sor a közeljövőben, Pécssett, Pesterzsébeten. Az együtt-

működések kiemelkedő generálójának, a Mérei Intézetnek itt adta át a 2. sz „molinót”. Sárík Zoltán igazgató köszönetet mondott, s ígéretet tett a jelkép méltó kihelyezésére az intézményben.

A mozgalmopedagógusoknak a rendszerváltás körüli mozgalmi átalakulások (cserkészek, úttörők, felfedezők stb.) történeti tanácskozásán jelentős hang jutott az ifjabb nemzedéknek. Kiváló helyszín volt a Nagy Imre Emlékház. Révész György szakosztályi elnök a két új Vasvári-diplomás, Rakó József és Nádházi Lajos érdemeit méltatta.

A közelmúlthoz tartozik a sikeres debreceni, immár VI. Kiss Árpád Emlékkonferencia is.

A Tanulás ünnepe – felnőtt tanulók hete rendezvényfüzérében fontos helyet foglalnak el az immár hagyományos MPT-programok, a Corvin téren szervezett, aktuális kérdésekre válaszoló konferencia, könyvbemutató ugyanitt, a Művésztanárok konferenciája – belvárosi támogatással – október 13-án a Nevelésügyi Kongresszus ajánlásait és a válaszokat értékelte, a felsőoktatók a „bolognai” tapasztalatokat tekintették át e héten. Hagományos „végváraink”, Békéscsaba, Debrecen és Salgótarján, illetve egy új kezdeményezés színhelye, Szuhakálló. Debrecenben október 9-én Petrikás Árpád emléke mellett Gáspár Lászlót, Páldi Jánost és Kovács Istvánnét, a kelet-magyarországi innovációk korán elvesztett hőseit idézték.

November 2-án a KOGART-házban mutattuk be az ÚPSZ művészeti nevelési számait.

5-én több szakosztály együttműködésében került sorra az Egyetem tér 5.-ben provokatív címmel az „Eszköztelenül?” konferencia.

Aláírás előtt az együttműködési megállapodás a KVVM-mel, mely elsősorban új szakosztályunknak, a Fenntartható fejlődésre nevelés szakosztálynak ad feladatot.

November 13-án a Szakmai Kollégium ülése a családi szocializáció és az iskola kapcsolatát tűzte napirendre.

Az év társasági eseményeit, egyben az Apáczai Emlékévet záró rendezvényen – amely csaknem 100 egykori Apáczai-díjas részvételével az Apáczai Kiadóban november 14-én zajlott – Szabolcs Éva tudományos előadását követően a kolozsvári *Szöcs Judit* olvasta fel esszéjét. Az előadás fontos mozzanatainak felidézésével köszöntjük a Romániai Magyar Pedagógusszövetség alelnökét, az erdélyi magyar oktatásügy kimagasló harcosát.

Onnan érkeztem Budapestre, ahol Apáczai Csere János élete utolsó éveit töltötte kora társadalmának felemelkedését szolgálva, ahol 1656-ban híres beköszöntő beszédét írta. 350 éve alussza örök álmát egy jeltelen sírban (ahogy akkoriban a puritánokat temették) Szenczi Molnár kopjafájának, Misztótfalusi Kis Miklós, Berde Mózes kőszarkofágjának, Jósika Miklós, Dsida Jenő kriptáinak, Brassai Sámuel, Bölöni Farkas Sándor, Kós Károly síremlékeinek társaságában. A Házsongárdi pantheonban Apáczait is megilletné egy méltó emlékkő – gondolta Szotyori Nagy Géza öregdiák, aki lecsiszoltatta sírkertjük legszebb obeliszkjét, és rávéssette rektor professzorunk és holland felesége, Aletta van der Maet nevét Apáczai születésének 350. évfordulójára. Megemlítenő, hogy amikor a kisnyugdíjas megrendelő alkudni akart a kőfaragóval, az megtudván, hogy nem közpénzről van szó, így szólt: Író úr, maga adta a helyet s a követ, engedje meg, adhassam én is, ami tőlem telik – és nem fogadott el egy banit sem. „Tudtam, hogy itt ringatja rég az álom

– áll még a síremléken Áprily nyomán –, s tudtam, elmúlt nevét már nem találom.” Nemcsak nevét nem találjuk, de arcát sem, ahogy Kányádi Sándor írja Apáczai című versében: „háttal áll arcát nem láthatjuk, nem volt ideje megfordulni, hogy szoborba képbe örökíthessük...”.

Kiemelek néhány ma is rendkívül időszerű gondolatot írásaiból.

Az Enciklopédia Előszavában írja: „Arra törekedtem, hogy ...tanulóifjúságunknak legyen legalább egyetlen olyan könyve, melyből az egész műveltség szövedéke szárait legombolyíthatja, mégpedig anyanyelvén.” „...nem halok meg addig, míg magyar nyelven nem közlöm a magyarokkal az összes tudományokat.” Romániában a mai napig nem biztosítottak az anyanyelvű tankönyvek, az esetek többségében a román nyelven pályázatot nyert tankönyvek tükörfordításai hemzsegnak a nyelvi és helyesírási hibáktól, s természetesen késve kerülnek a tanulókhoz. A szaktantárgyak nagy részéhez egyáltalán nincs tankönyv.”

Gyulafehérvári beköszöntő beszédében írja: „A tanítás »szerencsétlen rendje« nem ösztönzi, nem formálja helyesen az értelmet – ez az oka az elmaradásnak! Ki kell küszöbölni hát a rengeteg olyan gyakorlatot, melynek »se füle, se farka«, s helyette az életben hasznosítható ismereteket kell közvetíteni, hogy felzárkózhassunk az élenjáró népek mögé!” Egy legutóbbi konferenciánk egyik központi kérdése épp az volt, hogy a tantervek nem megfelelőek, a tanulók túlterheltek, a tananyagot meg kell rostálni. Ezt azonban a közoktatás teljes átgondolásának és átszervezésének kell megelőznie.

Kolozsvári beköszöntő beszédében írja: „Ha olyan korba cseppentünk bele, melyben a bölcsességet és annak professzorait lyukas garasra sem becsülik... essünk kétségbe azon? Hagyjuk faképnél az iskolát?... Nem! Szégyenen és gyalázaton keresztül nekifeszülve az erény felé kell törekednünk! A jelenkori gyalázatot kétszeresen megfizet majd gyalázóinak az utókor.” Sajnos ma a tanári pálya nem vonzó, a tanárképzésről rengeteget értekeztünk már, s egyértelműen kijelenthető, hogy Romániában nem megfelelő a pedagógusképzés. Nincs pályalkalmassági vizsgálat. Elenyészően kevés azok száma, akik hivatástudattal, elkötelezettséggel vállalják az oktató-nevelő munkát.

Apáczai a külföldi akadémiák mintájára Erdélyben is szeretett volna egyetemet felállítani, hogy korának minden tudását nemzete javára hasznosíthassa. S természetesen az anyanyelvet akarta érvényesíteni az oktatás közép- és felső fokán is. „...volt egy emberünk, ki kora tudományos ismereteinek színvonalán állva, rövid, de az eszmékért vívott küzdelmekben, tudományos igyekezetekben, s irodalmi munkásságban gazdag életét arra iparkodott felhasználni, hogy nemzetét a művelt nyugati népek ismereteinek, műveltségének színvonalára emelje, hogy a műveltséget és tudományt magyarrá, a magyart művelté és tudóssá tegye – s ez irányú emberfölötti erőfeszítéseinek áldozatává lett!” – amint Hegedüs István írja róla 1899-ben.

50 év telt el azóta, hogy Romániában felszámolták az államilag finanszírozott önálló magyar felsőoktatást, azaz a Bolyai Tudományegyetemet.

Sorozatban zajlanak a megemlékezések az évforduló kapcsán. Ez a politikai döntés emberáldozatot is követelt annak idején. Szabédi László költő, egyetemi tanár és Csendes Zoltán prorektor öngyilkosságba menekültek. Adófizető állampolgárként jogunk van az önálló magyar egyetemhez, azaz az anyanyelvű oktatáshoz minden szinten. Jogunk van/lenne bármely műveltségterület anyanyelven történő elsajátításához.

Apáczai egyik célkitűzése a gondolkodás forradalmasítása volt. Felhívta a figyelmet az oktatási rendszer oktalanságára (magoltató és lélekölő rend taposómalma, jól 'beemlézett' érthetetlen szabályok, fene nagy tankönyvek biflázsása). Apáczai máig érvényes üzeneteinek egyike: „Keressen igaz, de kevés

princípiumokat. Azokból igyekezzék mindent megmagyarázni. A nevezet szerént való dolgokra ottan-ottan leszálljon, hasznokat e világi életre megmutassa.”

A Magyar Enciklopédiában összefoglalta a tanítók és tanulók kötelességeit is. A tanítótól megkívánta, hogy példamutató, erkölcsös életet éljen; „elég tudós” legyen; ne legyen „ajándékon kapdosó”; tanításában világosságra, rövidegre és teljességre törekedjék; vegye tekintetbe tanítványainak egyéni sajátosságait, „magát a külömb-külobmb elmékhez jól alkalmaztassa!”; egyszerre csak egyfélélt tanítson, de azt gyakran és alaposan; csak a szükséges dolgokat tanítsa és okosságával számúzze az unalmat tanítványai elméjéből; az egyszer megtanult dolgokra többször térjen vissza, és a tanulók között disputációkat rendezzen; fegyelmezésben mértéktartó legyen; tanítványait mint atyjok úgy szeresse; adjon pihenésre is elég időt tanítványainak.

A tanulótlól megkívánta, hogy szeresse a tudományt; küzdje le a tudás megszerzésének akadályait, a bünt, szennyességet, félnkséget, magahittséget; tűzzön ki maga elé nagyszerű célt, és azt minden akadály leküzdésével állhatatosan igyekezzék megvalósítani, mert különben „tudós ember nem lehet” belőle; ne csak egyedül tanuljon, hanem másokkal együtt is; ne töltsön sok időt haszontalan dolgokkal; „ne sokféle, hanem jó könyveket igyekezzék olvasni”; állandóan gyakorolja magát a tudományban, mégpedig olvasás, előadások hallgatása, írás és mások tanítása által.

Vessük össze ezzel azokat a válaszokat, amelyek az ezredfordulón végzett kutatással kapcsolatosak.

Milyen a jó tanár? (válogatás a kolozsvári Báthory István Elméleti Líceum 10. osztályos tanulói válaszaiból): látja az embert és lehetőségeit, a lehetőséget mutatja tanítványainak, érthetően magyaráz, megérteti a leckét a tanulókkal, érdekes órákat tart, változatos módszereket használ, a könyvek felé, a kutatás irányába tereli az érdeklődést, önálló munkára, önálló véleményalkotásra ösztönöz, anyanyelvhez, hagyományokhoz való ragaszkodásra nevel, állandóan képezi magát, művelt ember, ura a szakjának, hivatástudat („lelki megszólíttóság”), elkötelezettség jellemzi, hivatásból nevelő (eszményi pedagógus), akinek az óráit nagyon várom, izlésesen öltözködik, van humorérzéke, tiszteli a gyerekek jogait, nem túl szigorú, de az alapvető dolgokat megköveteli, következetes, nem tudálékos, nem bürokrata, nem büntető, nem gyanakvó, nem gúnyos, nem ideges, hanem mosolygós, barátságos, megközelíthető, gyerekszerető, nyílt, igazságos, türelmes.

Milyen az emberarcú pedagógus? (válogatás kollégáim válaszaiból): emberként társat keres a gyermekben, nemcsak ránéz, látja is őt, sőt meg akarja szólítani (nem feleltetni), azt a belső ént keresi, azt a nemes magot, amelyet hivatott életre kelteni, szereti és tiszteli a gyermeket, állandóan résen áll, figyel, képes a folyamatos megújulásra, nyitott minden változtatásra (önvizsgálat!, önellenőrzés!), nem kiszámítható, leleményes, tartogat meglepetéseket, nem derűlátó, de nem is pesszimista, alkalmazkodik a különböző emberi természetekhez, a jellem alakítását teszi első helyre, az énkép felmutatásában tisztességes. Rendszeresen készül az óráira, de a szokástól eltérően is, izgatja, cselekvésre ösztönzi a gyermeket, cselekvő iskolát teremt, az anyagot a tanuló dolgozza fel (örömet szerez, egyéni alkotás jó érzése, közösségformáló erő, kombinálókészség, értelem élnkítése), a gyermeken keresztül képes jó irányba hatni a szülőkre, a családi környezetet (a társadalmat) is nevelni, megbízható (nem él vissza a gyermek bizalmával), egyaránt merész és mérsékelt, nem a gyerekből él, hanem érte dolgozik, eleven közösségi tudattal rendelkezik. A kezéből

kikerülő ember ne legyen a történések akarat nélküli labdája, ne a körülmények alakítsák, hanem ő alakítsa az életét. Olyan, aki tanulóként boldog, felnőttként versenyképes. Az embernek olyan műveltséget, testi-lelki kondíciót kell adni, hogy ura s ne terméke legyen a maga teremtette világnak.

Mi az, amit ma még meg kell tanulnunk Apáczaitól? A feltétel nélküli feladatvállalást, az áldozatkészséget, a hazaszeretetet. Hitte és élte a pasteuri elvet, mely szerint a tudomány nemzetközi ugyan, de a tudósnak van hazája. Le tudott mondani a megtisztelő utrechti meghívásról, az egyetemi professzorságról, és hazajött. Így vall: „Nemcsak magunknak születtünk, hanem szüleinknek, barátainknak és hazánknak.” Megpróbáltatások, akadályoztatások, igazságtalanságok sorozatát is el tudta viselni, elveihez tántoríthatatlanul hú maradt.

Kovács Aladár írta Apáczai nevében Téli zsoltár című drámai játékában: „Kerestem magam, álmodtam, s az álmhoz akartam fölemelni a valóságot. Akartam akadémiát, univerzitást, megismételtem volna az öt kenyér és hal csodáját, az új csodával: a könyvvel. Úgy akartam fény lenni, hogy szeressenek. S hogy ide száműztek, rájöttem a titokra, ami hazakergetett: a gyerekek. Az ismeretlen gyermekek. Bennük újul meg a világ.”

„...Megyünk hát mögötte, amerre előljárói tekintetének fénykévéi mutatják az irányt s az ösvényt, lábunk előtt követjük, mint diákjai annak idején Gyulafehérvárról Kolozsvárra jövet” – írta Kányádi Apáczai nevében. Megyünk. Oda, ahonnan jöttem.

Erőforrásokról is szólván jelezni kell, hogy a gazdasági válság miatt nyilván kevesebb lesz a költségvetési támogatás, az előző évhez képest az adó 1%-ának a felajánlása is csökkent (idén 290 000 Ft), együttműködések, pályázatok jelzik a jövő útját. Emlékeztetünk: a 2000 fő teljességgel befizetett tagdíja biztos alaptőke lehetne!

Az elnökség által összehívott ülésen a közlekedéspedagógusok nem jelentek meg, az elnökség az alapszabály szerint tesz javaslatot a küldöttgyűlésnek a megszűnés regisztrálására, Zalában október 16-án sorsdöntő ülés. Vass Vilmos jelölése várható a megújuló Didaktikai szakosztály élére. Veszprémben megállt a tisztújítási folyamat.

Fábry Béla alelnök a jövő évi májusi tisztújító küldöttgyűlés előkészítésében a szervezeti egységekre háruló feladatok ütemezéséről szólt. A szervezeti egységek vezetősége saját szabályai szerint tervezi periódusait, de a küldöttek mandátuma mindenképpen lejár. A szervezeti egységeknek elnökségbe, FB-be, Szakmai Kollégiumba, Vezetői Kollégiumba van joguk delegálni tagot – az alapszabályba foglalt keretszámok szerint – február 15-ig.

Benedek András zárszavában sikereket kívánt a programok szervezőinek, kiemelte a Szakmai Kollégium megújításának jelentőségét, vélelmezte, hogy a tagdíj kérdése téma lesz a küldöttgyűlésen, a társaság tagjainak gyarapítása mellett szállt síkra.

Szomorúan tudósítjuk az olvasót, hogy a kézirat lezárása után elhunyt Nádházi Lajos tagtársunk, és hosszú betegség után Kelner Gitta, a Felnőttnevelési Szakosztály titkára is távozott körünkől.

Trencsényi László